

Commentarii In Epistolas D. Pavli Ad Timotheum : [Bullinger, Heinrich], [1536]

CONTENTS

CAP.II.	3
<i>INSTRVITVR COETVS EC- clesiasticus.</i>	3
<i>Adhortor igitur ut ante omnia fiant deprecationes, obsecratio- nes, interpel- lationes, gratiarum acti- ones pro omnibus hominibus, pro regibus, et omnibus in eminentia constitutis, ut placidam ac quietam uitam degamus cum omni pietate et honestate.</i>	3
<i>Nam hoc bonum est et acce- ptum coram seruatore nostro Deo, qui cunctos homines uult saluos fieri et ad agnitionem ueritatis ue nire.</i>	8
<i>Vnus enim Deus, unus etiam mediator dei et hominum homo Christus Iesus, dedit semetipsum precium redemptionis pro omni bus, ut esset testimo- nium tempo- ribus suis in quod positus sum e- go praeco et apostolus? ueritatem dico in Christo non mentior do- ctor gentium cum fide et ueritate.</i>	11
<i>Volo igitur orare uiros in o- mni loco, sustollentes puras ma- nus absque iracundia et disceptatione.</i>	12
<i>Consimiliter et mulieres in a- mictu modesto cum uerecundia et castitate ornantes semetipsas, non tortis crinibus, aut auro, aut mar- garitis aut uestitu sumptuoso, sed quod decet mulieres profitentes pietatem per opera bona.</i>	14
<i>Mulier in silentio discat cum o- mni subiectione. Caeterum mulie- ri docere non permitto, neque autho- ritatem usurpare in uiros sed esse in silentio. Adam enim prior for- matus est, deinde Eua, et Adam non fuit deceptus, sed mulier sedu- cta fuit per praeuaricationem: sal- ua tamen fiet per generationem li- berorum, si manserit in fide ac di- lectione et sanctificatione cum ca- stitate.</i>	15
<i>DESCRIPTIO EPISCOPI ET familiae eius.</i>	17
<i>Indubitatus sermo, Si quis epi- scopi munus appetit bonum opus desiderat. Oportet igitur episco- pum irreprehensibilem esse, unius uxoris maritum, uigilantem, sobri um, modestum, hospitalem, aptum ad docendum, non uinolentum, non percussorem, non turpiter lu- cri cupidum, sed aequum, alienum a pugnis, alienum ab auaritia,</i>	17

CAP. III.

18

AD TIM. CAP II.

explicit CAP. I

[p.107]

CAP.II.

rum pelago est ueritas canonica fides pura et chari- tas syncera. In his qui perstant et pura simplicitate ad portum tendunt salutis, salui portum attingunt foe licitatis aeternae. Porro qui flatibus arrogantiae et con- tentionis uela dant abreptique malarum cupiditatum fluctibus a uia recta recedunt, et fidei lucidam cyno- suram negligunt, impingunt in
 5 perfidiae scopulos atque intereunt. Quid uero sit sathanae tradere expositum est 1. Cor.5. cap. Finis huius traditionis est ut pudore probroque correcti, discant ab impiis parumque Christi- anis dogmatis temperare. Hactenus tractalaumus nego tium de sana doctrina tradenda et uitandis fabulis, di uersis impiisque dogmatis atque opinionibus.

INSTRVITVR COETVS EC- clesiasticus.

Adhortor igitur ut ante omnia fiant deprecationes, obsecratio- nes, interpellationes, gratiarum acti- ones pro omnibus hominibus, pro regibus, et omnibus in eminentia constitutis, ut placidam ac quietam uitam degamus cum omni pietate et honestate.

COMMENT. IN I. EPIST.

Proximum sanae doctrinae quod ecclesia Christi ha bet preces sunt sacrae, sub quas refero
 10 Coenam gratu- latoriam sacrificium scilicet laudis et gratiarum acti onis. Et in Actis cap.2.legimus de primitiua ecclesia, Erant autem perseuerantes in doctrina apostolorum et communicatione et fractione panis et precatio- nibus. Baptismi autem paulo ante haec uerba memine- rat Lucas. Proinde satis fuerit ecclesiae sanctae si habe- at doctrinam sanam id est euangelicam, praedicantem in nomine Christi poenitentiam et peccatorum
 15 remis sionem, item prophetiam id est lectionem ac expositi onem scripturarum piam, preces denique et coenam mysticam, quibus addimus eleemosynam atque Baptis- mum. De quibus diximus et in 2. et 20.cap. Act. a- posto. et in 1. ad Corin.11.cap. Certe apud uetustissi- mas ecclesias in coetibus sacris plura istis non habuere Christiani ad iustam institutionem ordinationemque ec- clesiasticam necessaria. Temporum successione et pa-
 20 storum negligentia factum est ut istorum uestigia uix appareant, de doctrina prophetia precibus sacris et coena mystica loquor. Nam haec corrumpit auaritia su- perstitio et innouandi studium. Inde enim irrepsere ab usus missarum, sacrificia pro mortuis, murmur et cantus templorum. Olim in coetibus sacris paucissimae conspiciebantur Ceremontae, et quae erant uel ad do- ctrinam uel ad preces pertinebant. Omnia uero uul-

mg Coetus ec- clesiastici ueterum qua les fuerint. |

AD TIM. CAP II.

[p.108]

25 gari lingua fiebant et recitabantur ad utilitatem omnium. Nihil hic erat uenale. Nullus uel
 emptor uel uenditor negociabatur in aede sacra. Nullum erat discrimen inter plebem et
 sacerdotem, nisi quod hic pro ministerio suo et inflituitone sacris praeerat. Et ne quid hac
 in re dissimulem coetus ecclesiae ante annos mille fuerunt huiusmodi. Confluebat
 in aedem sacram cultus diuini gratia populus. Dum autem ingrederetur aedem, ab
 30 iis qui iam conuenerant Psalmi aliquot in aliis quidem ecclesiis canebantur in aliis
 recitabantur tantum, donec uniuersus coetus plene coisset. Hoc uero sacrorum initium
 ab introeundo appellarunt introitum. Iam ubi conuenisset ecclesia acclamabatur ab
 omnibus unanimi concentu κύριε ἐλέησον kyrie eleison, Domine miserere. Addebatur
 a quibusdam Hymnus qui dicitur angelicus, cuius initium est Gloria in excelsis Deo.
 35 Hic est gratulatorius et deprecatorius. Hoc finito collectam recitabat minister alius
 ecclesiae. Ea erat orationis species qua totius ecclesiae uota et necessitates collectae
 Deo recitabantur. Deinde praelegebatur a Diaconis eruditioribus locus aliquis siue ex
 libris prophetis siue literis apostolicis pro temporis loci et populi ratione delectus. His
 absolutis in aeditiore loco per gradus ascendebat episcopus euangelium Christi
 40 praedicaturus. Plebs interim carmine concepto sancti spiritus gratiam implorabat, quod
 a

COMMENT. IN I. EPIST.

gradibus Graduale appellari coepit. Hic uero magna cum autoritate praelegebat eu-
 angelium episcopus, deinde uero interpretabatur. Ad finem contionis sacrae recitabat
 symbolum quod apostolorum uocant uel Nicenum uel Secundo conditum. Praeterea
 45 totam ecclesiam inuitabat ad misericordiam, ut quilibet pro suis facultatibus aliquid
 in aerarium conferret pauperum: eam sacri portionem nuncupabant Offertorium. Et
 Pontius Paulinus docet mensam in ecclesia poni solitam pro pauperibus cibo reficiendis
 quam et domini mensam uocat, et a domino positam. Hac inquam ratione hisce cer-
 emoniis et ritibus exercebant praeses et doctrinam sanam ueteres. Attamen hic ritus
 50 non per omnia omnibus erat communis. Quidam enim sacrum coetum non a Psalmis
 auspicabantur, sed ab acclamatione κύριε ἐλέησον. Idem non habebant inusu uel
 Hymnum angelicum, uel collectas, uel carmen graduale. Huic rursus alii succinebant
 Hebraeorum Alleluia ut alibi indicat Hieronymus. Apud quosdam episcopus ipse sine
 55 istis omnibus sacra contione et adiectis publicis precibus conuentum et in cipebat et
 dimittebat. Nulla uero ecclesia cogebatur in alterius ritus et instituta iurare, dummodo
 praeses et sacrae contiones saluae essent, sancteque exercebantur. Et optimae perpetuo
 quam paucissimis contentae potissimas impenderunt doctrinae et precibus. Por

AD TIM. CAP II.

[p.109]

ro in Coena mystica hic ritus apud omnes penes ecclesias seruabatur. Prodibat in coetum
 sacerdos. Instruita pane et uino stabat in prospectu populi mensa mystica, huic iste
 60 assistens populo benedicebat dicens, Dominus uobiscum. Is uero respondebat, Et cum
 spiritu tuo. Deinde hunc ad res maximas excitans mentesque singulorum praeparans

clamabat, Sursum corda. Re- spondebat plebs, Habemus ad dominum. Cyprianus e- nim in sermone de oratione Dominica, Ideo et sacer- dos inquit ante Orationem praefatione praemissa pa- rat fratrum mentes dicendo, Sursum corda, dum respon det plebs, Habemus
 65 ad dominum, admoneatur nihil a- liud se quam dominum cogitare debere. Haec Cypria- nus. Hinc uero ad gratiarum actionem inuitans sacer- dos ait, Gratias agamus domino deo nostro. Responde bat plebs, Dignum et iustum est. Hic subiiciebat sacer- dos, Vere dignum et iustum est aequum et salutare, nos tibi semper et ubique gratias agere domine sancte pater omnipotens aeternae Deus per Christum domi- num nostrum. Horum enim
 70 pene omnium meminit et Augustinus liber de Bono perseuerantiae cap.13, dicens, Quod ergo in sacramentis fidelium dicitur, ut sursum corda habeamus ad dominum, munus est domini, de quo munere ipsi domino deo nostro gratias agere a sacerdote post hanc uocem quibus hoc dicitur, admo- nentur, et dignum et iustum esse respondent etc

mg Coena my- stica uete- rum. |

COMMENT. IN I. EPIST.

Post ista autem uerba subiiciebat sacerdos, Qui pridie quam pateretur accepit panem, gratias egit, fregit, de ditque discipulis suis, dicens, Accipite edite, Hoc est cor- pus meum quod pro uobis datur. Et reliqua quae legun- tur in euangelio. His magna cum religione peractis, dicebatur oratio Dominica. Id quod Hieronymus quo que testatur liber aduersus Pelagianos³. Sed et uulgo receptum est Apostolos tantum ad orationis domini- cae preces consecrasse, hoc est celebrasse coenam my- sticam. Post orationem
 80 dominicam sacra mysteria per cipiebat populus, communioneque sacramentorum cor poris et sanguinis dominici in unum corpus coalesce- bat ecclesiasticum cuius caput Christus est. Caeterum rite ad hunc modum peractis omnibus dimittebatur coetus. Ex his autem omnibus facile colligit Lector non omnino stupidus unde abusus Missae papisticae fluxe- rit, et quam nihil hodie antiquae pietatis in hac nisi profunda obsoletaque prope
 85 nominum uestigia cernere liceat. Canonis cuius initium est, Te igitur clementissi me pater, hactenus nullam feci mentionem eo quod cer- tum sit hunc sero tandem receptum esse a quibusdam ecclesiis. Et proculdubio melius hodie haberet coetus ecclesiasticus si nunquam fuisset receptus. Verum non est institutum nostrum de his in praesentiarum agere prolixius, cum quaedam et in episto. ad Hebr. annota- rim. Haec in hunc finem
 90 hunc in locum annotare libuit

AD TIM. CAP II.

ut intelligeret Lector quales fuerint olim coetus eccle- siastici, quodque piae antiquitatis pro se nihil habeant, qui hodie abusum Missarum omnibus ecclesiis ut ritum apostolicum obrudere uolunt, adeoque et contendunt haereticos esse quotquot Missas suas uulgo receptas non adorant. Imo adiicio his quod illis nouum fore nil ambigo, Gregorium
 95 uidelicet eius nominis primum antistitem Romanum annis ab hinc ni fallor noningentis, cui et Missas maxime debemus, nullam tamen ec- clesiam ad ritum coëgissee uel suum uel praescriptum alias. Id quod inde liquet quod Augustino episcopo Cantuariensi

[p.110]

scribenti percontantiqué, Cum una sit si des cur sunt ecclesiarum diuersae consuetudines
 et aliter consuetudo Missarum in sancta Romana eccle- sia atque aliter in Galliarum
 100 ecclesiis tenetur? Gre- gorius in haec uerba respondet, Nouit fraternitas tua Romanae
 ecclesiae consuetudinem in qua se meminit nutritum quam ualde amabilem te habeat.
 Sed mihi placet ut siue in Romana, siue in Galliarum, siue in qualibet ecclesia aliquid
 inuenisti quod plus omnipo- tenti Deo possit placere sollicitè eligas in Anglorum ecclesia
 quae adhuc ad fidem noua est institutione prae cipua quae de multis ecclesiis colligere
 105 potuisti infun- das. Non enim pro locis res sed pro bonis rebus loca amanda sunt. Ex
 singulis ergo quibusque ecclesiis quae pia quae religiosa quae recta sunt elige et hac quasi

mg Olim nemo ad praescri- ptum Missa- rum ritum seruandum coactus. |

COMMENT. IN I. EPIST.

in fasciculo collecta apud Anglorum mentes in con- suetudinem depone. Haec Grego-
 rius. Ea non profero quod praecipue iis innitar sed ut collatione istorum et nostrorum
 temporum euincam quam iniquis conditio nibus hodie nobiscum agatur, et quod contra
 110 uetus exemplum ritus nobis obtruditur qui non modo nihil utilitatis et pietatis habet
 sed impietatis et supersti- tionis plurimum. Neglecta igitur improbitate et con uitiis
 aduersariorum teneamus obsecro ea in coetu san- ctorum sine quibus sanctimonia non
 perficitur, nen- pe doctrinam sanam, et preces puras assiduasqué, de doctrina sana dispu-
 tatum hactenus, de precibus quoq sacris cum aliâs saepe dictum sit praesentia Pauli uer-
 115 ba perstringemus modo. Primum et ante omnia iubet fieri preces, hoc ipso ostendens
 precibus sacris nil per inde necessarium et utile esse. Praeterea tempus desi- gnat com-
 modum, ut scilicet ipso statim diluculo con- ueniant et communes ad Deum profundant
 preces. Plinius certe in epistola quadam ad Traianum Impe- ratorem quae extat liber
 episto. Plinii 10. meminit moris fuisse Christianis ut stato die ante lucem conuenirent
 120 carmenque Christo deo dicerent secum inuicem, seque sa- cramento aliquo non in scelus
 aliquod obstringerent sed ne furta latrocinia et adulteria committerent. Et Tertullianus
 conuentus Christianorum non semel ante lucanos coetus appellat. Quanquam hic nullam
 statua-

mg Anteluca- ni coetus. |

AD TIM. CAP II.

mus necessitatem neque preces certo tempori affigamus. Liberum enim est Christianis et
 125 locum et tempus de- signare precibus maxime idoneum. Certe matutinum tempus nemo
 improbare potest, ut scilicet ieiuni ac so bria simul cum luce Deo nostras preces offeramus
 et uerbo eius eruditi protinus ad operas et negotiatio- nes nostras digrediamur. Deinde
 enumerat Paulus cer- tas orationis species, sub his nimirum omnes intelligens. Erasmus
 ex Graecanicis scholiis tria priora sic discri- minat ut Paulus δέησιν uocari qua rogamus

[p.111]

- 130 ut libe- remur a malis et ideo Ambrosium eleganter uertisse deprecationem, προσευχήν
autem esse qua preca- mur ut nobis contingant bona, ντευξιγ uero cum querimur de his
qui nos laedunt. Et multo uenustius haec omnia Paraphrasi explicans, Primum deprecen-
tur, inquit, Deum ut auertat omnia quae turbant et inquietant statum religionis ac reip.
Deinde postulent ab eo quae faciunt ad negotium pietatis et tranquilli tatem reipublicae.
135 Sub haec aduersus eos qui persequun- tur gregem Christi, nihil aliud quam praesidium
eius implorent. Postremo pro his quae Dei beneficio conti gerunt agantur gratiae. Habes
in his quatuor specie- bus orationis opinor reliquas omnes. Habes item quid et pro quibus
orandum sit, quanquam ea ipsa consequen- tibus copiosius exprimantur, nempe pro
omnibus ho- minibus. Nam Christianorum est imitari exemplum

mg Orationie species. | *mg* Pro qui- bus et quid oran- dum sit, |

COMMENT. IN I. EPIST.

- 140 Dei patris et Iesu Christi filii sui. Ille autem sinit so- lem suum oriri super bonos et malos.
Hic uero etiam pro persecutoribus orauit. Gentiles in sacris suis de uouent Christo
addictos. At Christiani pro uniuersis hominibus etiam inimicis et peccatoribus orare de-
bent. Varias item sunt necessitates hominum, sunt tem- tationes multae, infirmitates
quoque cum animi tum cor- poris crebrae quibus affliguntur tum boni cum mali. Pro
145 his omnibus orandus est dominus. Addit, Pro re- gibus et omnibus μ περοχ id est in
sublimitate et dignitate constitutis: qui uidelicet in republica pro- ceres sunt dignitateque
et functione aliqua ciuili emi- nent. Loquitur autem et de regibus ethihcis et de magistratu
a religione Christiana alieno. Ita enim et Ieremias ad eos qui apud idololatrias in Babylone
te nebantur captiui scribens, unde haec Pauli desum- pta creduntur, praecipit, Et quaerite
150 pacem ciuitatis in quam migrare feci uos illuc et orate pro ea ad domi- num quia in pace
eius erit pax uestra. Et Tertullianus ad Scapulam, Sacrificamus inquit pro salute Impera-
toris, sed Deo nostro et ipsius, sed quomodo praecepit Deus pura prece. Non enim eget
Deus conditor uni- uersitatis odoris aut sanguinis alicuius. Haec enim dae- moniorum
pabula sunt. Et in Apologetico cap.39. Coimus, inquit, in coetum et aggregationem ut
155 ad De um quasi manu facta precationibus ambiamus oran-

AD TIM. CAP II.

- tes. Haec uis deo grata est. Oramus etiam pro impera- toribus pro ministris eorum ac
potestatibus, pro sta- tu saeculi, pro rerum quiete, pro mora finis. Item 3o. ca pite eiusdem
libri, Oramus semper pro omnibus impe- ratoribus, uitam illis prolixam, imperium
securum, do- mum tutam, exercitus fortes, senatum fidelem, popu- lum probum, orbem
160 quietum, et quaecunque hominis et Caesaris uota sunt. Sed et ipse Paulus quid oremus
significautissime adiiciens ait, Vt placidam siue tran- quillam ac quietam uitam degamus:
non equidem in uoluptatibus et impuritate sed in omni pietate siue ue- ro dei cultu
genuinaque religione in iustitia καί σεμνό- τητι et honestate. Nam σεμνότο ς hones-
tatem signi- ficat, uerecundiam, sanctimoniam, et grauitatem, item morum praecipue
165 seueritatem in adolescentia probe instituta. Opponuntur haec seditionibus turbis atque

[p.112]

bel- lis quibus labefactantur omnia honesta studia, corrum-
puntur mores, perit honestas,
soluitur fides et pudici-
tia. Potissimum itaque pro tranquillitate publica ora-
bit ecclesia,
aut si omnino bella pro defensione legum patriae et iustitiae gerenda suscipiuntur a
magistrati-
bus oret ecclesia dominum ut uictoria suis concessa iu-
stam pacem oppressa
170 omni iniustitia restituat. Harum rerum exempla innumera inuenias in Psalmis quibus
omnium orantium uota plenissime comprehendun-
tur. Habes pro quibus et quid omnino
orandum sit.

COMMENT. IN I. EPIST.

*Nam hoc bonum est et acceptum coram seruatore nostro Deo, qui cunctos homines
uult saluos fieri et ad agnitionem ueritatis uenire.*

Quia uero preces pro incredulis et ethnicis fusae uideri poterant inutiles contraque
decorum et uolun-
tatem dei fieri, ideo iam superiorum ueluti causam red-
dens addit,
175 Nam hoc est bonum et acceptum coram seruatore nostro Deo, qui cunctos homines uult
sal-
uos fieri et ad agnitionem ueritatis uenire. Hinc enim sequitur quod nostrum sit pro
omnibus orare, nemini ueritatis doctrinam denegare. Qui enim sumus ut re-
sistamus
uoluntati dei? Vult ille omnes homines saluos fieri, neminem excludit a salute. Vult
omnes ad agni-
tionem ueritatis uenire. Inde scriptum est in prophe-
tis, In omnem terram
180 exiuit sonus eorum et in fines orbis terrae uerba eorum. Cui respondet illud domini
praeceptum, Ite in orbem uniuersum et praedicate e-
uangelium omni creaturae. Diuersa
sunt cultoribus dei designata tempora. Non enim uniuersi prima sta-
tim hora ueniunt,
quidam sero tandem uineam domini ingrediuntur et eundem cum primis denarium reci-
piunt. Ne ergo desperemus aut iudicemus de infideli-
bus temere. Solet hoc loco necti
185 quaestio spinosior

mg Quaestio praedestina-
tionis et li-
beri arbi-
trii. |

AD TIM. CAP II.

quidem quam utilior, Cum deus uelit omnes homines saluos fieri, qui fiat ut non omnes
saluentur? Nec igno-
ro quid hic a plerisque responsum et quam odiose con-
certatum
sit maximo etiam cum dispendio et scanda-
lo piarum mentium. Alii enim gratiam
illam dei qua sola beamur prope ad blasphemiamusque defenderunt, reiicientes in Deum
omnium peccatorum culpam. A-
lii uero istud offendiculum uitare uolentes huc prola-
psi sunt ut et ipsi non citra blasphemiam dei tribue-
rint homini quae dei sunt. Vt
enim illi nihil relinquunt homini ne peccata quidem: ita hi nihil non tribuunt uiribus
hominis. Vtrinque peccatum est et utrisque u-
su uenit quod prouerbio dicitur, Incidit
in Scyllam cum piens uitare Charybdim. Multo prudentius et religi-
osius uidentur mihi
195 hanc quaestionem expediisse uete-
res, qui de ipsa aduersum Pelagianos disputarunt
co-
piosissime, atque ita ut quaecunque hominis sunt relique-
rint homini, quae uero dei
sunt Deo. D. Ambrosius si-
ue alius quispiam uir sanctus et doctus de hac re aedi-
dit
libros duos inscriptos De uocatione omnium Gen-
tium, in iis tandem negotium totum

[p.113]

200 in hoc contraxit compendium, remotis abdicatisque omnibus concerta- tionibus quas
 205 intemperantium disputationum gignit animositas tria esse perspicuum est quibus in hac
 quae flione debeat inhaereri. Vnum quod profitendum est, Deum uelle omnes homines
 saluos fieri et in agnitio

COMMENT. IN I. EPIST.

nem ueritatis uenire. Alterum quod dubitandum non est ad ipsam cognitionem ueritatis
 et perceptionem salutis non suis quenquam meritis sed ope atque opera diuinae gratiae
 205 peruenire. Tertium quod confitendum est Altitudinem iudiciorum dei humanae intelli-
 gentiae penetrabilem esse non posse, et cur non omnes saluet qui omnes uult saluos fieri
 non oportere disquiri. Quo niam si quod cognosci non potest non quaeratur inter primam
 et secundam definitionem non remanebit cau sa certaminis, sed segura ac tranquilla fide
 utrumque prae dicabitur utrumque credetur. Deus quippe apud quem non est iniquitas et
 210 cuius uniuersae uiae misericordia et ueritas omnium hominum bonus conditor iustus est
 ordinator, neminem indebite damnans neminem in debite liberans, nostra plectens cum
 punit noxios, sua tribuens cum facit iustos ut obstruatur os loquentium iniqua et iustifice-
 tur Deus in sermonibus suis et uin- cat cum iudicatur. Nec damnati iusta quaere monia
 nec iustificati uerax est arrogantia, si uel ille dicat non me- ruisse se poenam uel iste
 215 asserat meruisse se gratiam. Congruunt his Ambrosianis Augustiniana quae le- guntur
 liber de Bono perseuerantiae cap.19. Hic tamen non negarim rationem commodiorem
 inueniri posse qua hic nodus dissoluatur. Neque hoc dissimulat Aurel. August. cuius
 uerba quod mire huc faciant ex 53. Tra cta. in Ioannem nunc ascribo. Si quis istam
 quaestionem

AD TIM. CAP II.

220 inquit liquidius et melius nouit se posse et confidit exponere, absit ut non sim paratior
 discere quam do- cere, tantum ne audeat quisquam liberum arbitrium sic defendere ut
 nobis orationem qua dicimus, Ne nos inferas in tentationem, conetur auferre: rursus ne
 quis neget uoluntatis arbitrium et audeat excusare pecca- tum. Sed audiamus dominum
 et praecipientem et o- pitulantem et iubentem quid facere debeamus, et adiuuantem ut
 225 implere possimus. Nam et quosdam ni- mia uoluntatis suae fidutia extulit in superbiam,
 et quos dam nimia uoluntatis suae diffidentia deiecit in negli- gentiam. Illi dicunt, Vt
 quid rogamus Deum ne uinca mur tentatione quod in nostra est potestate? isti di- cunt,
 Vt quid conamur bene uiuere quod in dei est po testate? O domine ô pater qui es in
 coelis ne nos inferas in quamlibet istarum tentationum, sed libera nos a malo. Audiamus
 230 dominum dicentem, Rogauit prote Petre ne deficiat fides tua. Nec sic existimemus fidem
 nostram esse in libero arbitrio ut diuino non egeat ad iutorio. Audiamus et euangelistam
 dicentem, Dedit eis potestatem filios dei fieri ne omnino existimemus in nostra potestate
 non esse quod credimus uerum in utroque illius beneficia cognoscamus. Nam et agenda
 sunt gratiae quia data est potestas et orandum ne suc- cumbat infirmitas. Ipsa est fides
 235 quae per dilectionem operatur sicut eius mensuram dominus cuique partitus

[p.114]

COMMENT. IN I. EPIST.

est, ut qui gloriatur non in seipso sed in domino glorie- tur. Hactenus Augustini uerba recensui. Ex quibus o- mnibus liquet quod bonam illam dei uoluntatem atti- net ipsum quidem uelle cunctos homines saluos fieri et ad agnitionem ueritatis uenire, et proinde quod alii ueniunt non esse humani meriti sed diuinae uolun- tatis et gratiae, quod uero
 240 alii non ueniunt humanae malitiae et corruptionis. Salus igitur et iustificatio non erit neque uolentis neque currentis sed miserentis dei, credentque quotquot ordinati sunt ad uitam aeternam. Sunt autem ad aeternam uitam ordinati quicunque in Christum credunt. Deus enim omnia agit lege certa et ordine iusto. Elegit nos antequam iacerentur funda- menta mundi, sed in Christo et ad sanctimoniam. Itaque qui Christo fidem et
 245 student sanctimoniae electi et ad uitam ordinati sunt. Electio enim dei a uoluntate non est separanda neque sola praeter ordinem et con- tra media est iactanda. Petrus enim electis scribit dei secundum praefinitionem dei patris per sanctificatio- nem spiritus in obedientiam et aspersionem sanguinis Iesu Christi. Et Paulus, Quos inquit praesciuit Deus eos et praefiniuit ut conformes fiant imagini filii eius, etc. Iam cum constet
 250 non omnes conformes fieri ima- gini filii eius, colligunt alii non omnes ad uitam esse praescitos, proinde tropo hunc Pauli locum exponunt Deum uelle omnes credentes saluos facere. Quod et

AD TIM. CAP II.

apud Augustinum contra Pelagianos inuenies, et pla- ne uerum est. Impii enim non
 255 saluantur sed pii tantum. Caeterum illi non habent quod Deo qui pro bonitate sua uoluit eos ad agnitionem ueritatis uenire, suae dan- nationis et impietatis culpam impingant. Non enim sequitur praescientiam dei nos ad res impias affige- re ut culpam peccati in Deum reicere possimus. Re- cte enim D. Augustinus Tracta. in Ioan.53. Non pro- pterea quenkum deus ad peccandum cogit quia fu- tura hominum peccata iam nouit. Ipsorum enim prae- sciuit peccata, non sua non cuiusquam alterius sed ipso- rum. Fecerunt ergo
 260 peccatum Iudaei, quod eos non compulit facere, cui peccatum non placet, sed facturos esse praedixit quem nihil latet. Et Iudas non ideo pro- didit dominum quod ita de eo scriptum esset, sed ideo de eo scriptum erat quod deus praesciret auaritia et desperatione animum ipsius fore corrumpendum. Ob- iicis, Atqui ratione pari consequetur ut quia uiderit deus fidelium bona opera praedestinari eos ad uitam aeternam, unde consequatur
 265 electionem dei pendere a nostris meritis. Nequaquam. Nam mala quae ex corru- ptione et labe primaria uere nostra sunt puniuntur in nobis iustitia dei: sed gratia dei electi sumus ad uitam uon propter opera nostra, sed propter sanguinem Christi. 2. Timoth. 1. Haec in praesenti ex uetustis scri- ptoribus praecipuisque religionis nostrae antistitibus pro

[p.115]

COMMENT. IN I. EPIST.

270 ferre libuit. Quod si alii melius quiddam reuelatum fu- erit certe cum Augustino discere quam docere malo, dummodo Deus non blasphemetur et in illum omnis cul- pa malitiae et scelerum nostrorum non reiciatur, aut nostris uiribus tribuatur quod reuera illius

gratiae est. Dominus enim apud Oseam planis uerbis pronunti- at, Perditio tua Israel, sed
 in me est auxilium tuum. Et in euangelio dicit Christus, Hierusalem Hierusalem, quoties
 275 uolui te congregare sicut gallina congregat pullos suos sub alas, et tu noluisti. Item
 Daniel, Tibi domine inquit iustitia, nobis autem confusio facierum. Et Daud, Ne intres
 in iudicium cum seruo tuo quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens. Non
 nobis domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Iu stus est dominus in omnibus uiis
 suis, et sanctus in o- mnibus operibus suis. Et Paulus, Si adhuc uelatum est euangelium
 280 nostrum in his qui pereunt uelatum est in quibus Deus huius saeculi excaecauit sensus
 increduli lorum ne illucesceret illis lumen euangelii. Vt ergo u- no uerbo dicam omnia,
 Lux et salus a sola dei gratia est, Excaecatio et damnatio a corruptione nostra. Quod
 uero deus interim excaecare dicitur iustitiae e- ius est, secundum quam merito punit
 inobedientiam et perfidiam nostram induratione desperatione et caecitate. Ipsi soli gloria
 285 in saecula, Amen.

AD TIM. CAP II.

*Vnus enim Deus, unus etiam mediator dei et hominum homo Christus Iesus, dedit
 semetipsum precium redemptionis pro omni bus, ut esset testimonium tempo- ribus suis
 in quod positus sum e- go praeco et apostolus? ueritatem dico in Christo non mentior
 do- ctor gentium cum fide et ueritate.*

[p.116]

Ad confirmationem superiorum etiam haec perti- uent. Nam si unus Deus est qui neque
 Iudaeorum Deus tantum est, neque huius uel illius gentis peculiaris, sed omnium ex
 aequo communis, si unus totius carnis me- diator est inter Deum et hominem, siis
 semetipsum precium redemptionis impendit pro omnibus, profe- cto orandum nobis
 290 erit pro omnibus. Quando quidem uero insignis inter discipulos contrauersia fuerat de
 eo num et gentibus natus esset Christus, et an Deus Gentium quoque Deus esset, ideo
 uocationem et ministerium suum hic praedicat apostolus, ne quis testimo- nio eius, quo
 testabatur Christum omnibus redimen- dis uenisse et Deum non Iudaeorum tantum sed
 et Gentium esse Deum, diffideret. Haec in summa tractat

COMMENT. IN I. EPIST.

praesens Pauli locus, iam ut singula repetamus et ex- plicemus diligentius, Vnus inquit
 est Deus, quo non excludit uel spiritum sanctum uel filium qui non sepa- ratur a substantia
 patris, substantia autem unus est deus, persona trinus, unitas ergo illa nontam ad sub-
 stantiam dei refertur quam ad homines, qui unum id est communem habent Deum. Ita
 etiam unus id est con- munis omnium mediator est Christus Iesus, ut hunc ne- mo sibi
 300 peculiariter uendicare possit. Non enim pro una aliqua gente, sed pro omnibus sese
 impendit. Ve- rum uidentur haec quod ipsa uis euangelii in ipsis late- at altius esse
 repetenda. Mediator non est inter consen- tientes sed dissidentes. Qui enim concordant
 nullo o- pus habent conciliatore. Et mediator et conciliator equipollent, ubi itaque
 mediator est ibi dissidium atque partes sunt. Et in praesentiarum partes sunt Deus et
 305 Homo. Hae inter se dissident. Causa uero dissidii est pec- catum. At hoc non expiatur
 citra mortem et sangui- nem. Oportet itaque huius dissidii mediatorem cum ho- minibus
 participare carne et sanguine adeoque et ue- rum hominem esse qui mori et sanguinem

effundere possit. Iam si nihil aliud quam homo sit et sanguis eius nihil differat a reliquo corruptorum hominum sanguine, non expiabit peccatum dissidii causam, imo nisi si
 310 Deus quoque sit hic mediator ad deum nequaquam accedere poterit. Oportet enim mediatorem utrique par-

mg Vnus deus | _____

mg Vnus mediator. |

AD TIM. CAP II.

[p.117]

ti communem esse. Vere enim Chrysostomus, Homo inquit purus mediator nunquam penitus fieret. Oportebat enim huiusmodi mediatorem cum Deo colloqui. Deus item solus mediator esse non posset. Neque enim suscepissent eum hi quorum mediator accederet. Pro inde diuino consilio uerbum caro factum est. Et Paulus in praesenti non
 315 citra emphasim dixit, Homo Christus Iesus. Quasi dicat, In hoc hominem induit Christus Iesus ut mediatorem agere posset. Verus ergo Deus et uerus homo est Christus. Hic dedit semetipsum praecium redemptionis pro omnibus. Semetipsum inquam. Non enim per alium offerri potuit. sed per spiritum aeternum seipsum obtulit immaculatum deo. Hebrae.7.9. Et propheta, Oblatus est inquit quoniam ipse uoluit. Denique ipse
 320 dominus, Panis quem ego dabo ait caro mea est quam ego impendam pro mundi uita. Et uerbum quo hic utitur apostolus ἀντίλυτρον id significat praecium quo redimuntur captiui ab hostibus, eamque commutationem qua capite caput uita redimuntur uita. Ita ergo impendit se pro nobis dominus ut sua morte nos uiuificaret, suo sanguine expiaret, et
 325 ex maledictis faceret benedictos dei filios. Neminem excludit hic nisi qui sese excludit sua ingratitude et perfidia. Hinc Paulus Impendit se ait pro omnibus. Quod autem alii hinc colligunt omnes etiam perfidissimos fore saluandos, petulanter blasphemant. Qui e-

COMMENT. IN I. EPIST.

nim eredit habet uitam aeternam, qui non credit dabitur. Hoc quidem ab aeterno praeiudicat Deus, uoluit autem praedicari suis temporibus. De quibus et prophetae, et
 330 Petrus 2. Pet. 2. Et Paulum delegit ut omnibus praedicaret salutem. Id uero iuramenti quadam specie confirmans addit, Veritatem dico per Christum, non mentior quod Deus uidelicet me delegit ut sim Doctor omnium gentium, ut omnibus annuntiem gratiam euangelicam, idque fideliter et uere. Haec uero eximia Pauli laus est.

Volo igitur orare uiros in omni loco, sustollentes puras manus absque iracundia et disceptatione.

335 Redit ad preces unde paulo ante fuerat digressus, tollitque loci superstitionem et ostendit qualis debeat esse oratio. Quasi dicat, Quod iubeo conuenire in coetum atque in hoc

publicas profundere preces non est quod inde quis colligat preces nullibi quam in conuen-
tu efficaces esse, imo uolo orare uiros in omni loco u- bicunque res postulat. Omnis enim
locus purus est si a- nimus non sit impurus. Et oratio ex mente non ex loco estimatur.
340 Legitur Christus saepius in precibus perno- ctasse sane non in templo, frequentius orauit
in mon- te. Tollitur ergo hisce Pauli uerbis loci superstitio, ut

mg De oratio- nis loco. |

AD TIM. CAP II.

[p.118]

et apud Matthaeum in 6. et Ioan.in 4. Porro inde non sequitur, quod tamen uaesani
quidam colligunt, in templo non esse orandum. Non enim temere pro- nuntiauit dominus,
Domus patris mei domus orationis est. Et Paulus in templo non impie legitur in Actis o-
rasse. Quod si in templo et aede sacra hoc est doctri- nae precibus et sacramentis dicata
345 orare non licet, cer- te oratio erit loco affixa. Atqui libera est, licet itaque et in aede sacra
et in quouis loco ubicunque res et deco- rum ipsaque necessitas postulat orare. Audiamus
nunc qualis esse debeat oratio. Volo inquit uiros orare su- stollentes puras manus absque
ira et disceptatione. Cae- terum exteriori orantis habitu adumbrat qualis esse debeat pie
350 precantis animus. Eleuantur manus ad coe- lum, eleuetur et mens. Obluiscamur rerum
terrena rum sola coelestia cogitemus. Proferimus et excutimus manus quoties palam
testari uolumus nos a furto et rapina esse quam alienissimos, orantes igitur excu- tiamus
ex pectore omnem iniustitiam crudelitatem et impuritatem, oremus autem mente pura
et syncera. Nam apud Isaiam in cap.2.clamat ad Israellem domi- nus, Cum extenderitis
355 manus uestras abscondam ocu- los meos a uobis et cum multiplicaueritis orationem non
exaudiam, eo quod manus uestrae plenae sint san- guinibus. Lauamini igitur et mundi
estote et tollite malitiam conatum uestrorum e conspectu meo et

mg Qualis esse debeat ora- tio. |

COMMENT. IN I. EPIST.

cessate malefacere. Apud Ieremiam in cap.n.dicit do- minus, in singulis ciuitatibus
et plateis posuerunt a- ras ad offerendum Baal. Tu igitur noli orare pro po- pulo hoc,
360 quoniam ego non exaudiam. Huc pertinet quod Paulus adiungit χωρίς ὀργῆς καὶ
διαλογισ- μου sine ira et haesitatione siue disceptatione. Postre- mum illud referunt
quidam ad fidutiam inconstantio rem et uacillantem, ut hic locus congruat cum illo 14
cobi, Postulet cum fidutia nihil haesitans, etc. Alii re- tulerunt ad animum implicatiorem
odio inuidiaque ui- tium. Certe congruunt huc quae dominus apud Mat- thaeum hisce
365 uerbis docuit. Si obtuleris munus tuum ad aram, et ibi recordatus fueris quod tibi cum
fratre male conuenit, relinque munus, abi et reconciliare fratri tuo. Munus nostrum oratio
est. Pura enim prece uult sibi litari dominus. Ara autem nostra cor nostrum est. Si igitur
constituamus apud nos precari, tollamus prius ex animo quicquid inuidiae et malitiae

370 contra fratrem concepimus, ut ex pura bonaque; conscientia dicere queamus, Dimitte nobis peccata uostra sicut et nos remittimus debitoribus nostris. Tertullianus in 3o. cap. Apolog. describens exteriori quoque orantium habitu mentis iustam compositionem. Ad coelum inquit sufficientes Christiani manibus expansis, quia innocuis, capite nudo, quia non erubescimus, denique sine monitore, quia de pectore oramus precantes sumus

AD TIM. CAP II.

[p.119]

375 omnes semper pro omnibus. Et paulo post, Offerimus deo optimam hostiam orationem de carne pudica, de anima innocentem, de spiritu sancto profectam. Haec imitemur obsecro qui hodie Christiani uideri uolumus et inuicem batalogia lacessimus. Non enim in uerborum copia non in numero, sed in pietate et fide in assiduitate et charitate consistit efficacia et uirtus orationis.

Consimiliter et mulieres in amictu modesto cum uerecundia et castitate ornantes semetipsas, non tortis crinibus, aut auro, aut margaritis aut uestitu sumptuoso, sed quod decet mulieres profitentes pietatem per opera bona.

380 Nihil in hunc locum adfertur a receptis interpretibus quod non in breuem summam contraxerit Paraphrastes, nec quicquam dici potest necessarium quod idem non sit hisce uerbis complexus, quae hic malui ascribere quam post planam illam expositionem prolixius cornicari. Ad exemplum uirorum inquit precentur et mulieres. Si quid est in animo muliebrium affectuum id prius eiiciant, pro Iudaicis purgationibus morum innocentiam adferentes, ad hanc uicti-

mg Mulierum ornatus et habitus in coetu sacro. |

COMMENT. IN I. EPIST.

385 mam animi non corporis cultum adhibeant, non nuditate corporis uirorum oculos ad libidinem sollicitantes, sed amictu tectae et eo amictu qui modestiam qui pudorem qui pudicitiam prae se ferat. Absit autem ut Christianae mulieres eo cultu prodeant in coetum sacrum quo uulgius prophanarum mulierum solet ad nuptias aut theatrum exire, quae se multo studio prius ornant ad speculum arte contortis crinibus, aut auro intertexto, 390 aut pendulis ab auribus collonue margaritis, aut alioqui holoserica purpureae ueste quo simul et formam spectatoribus lenocinio commendent et suas ostentantes opes tenuioribus suam inopiam exprobrent. Quin is sit potius Christianarum habitus qui uitae respondeat qui dignus uideri possit iis mulieribus quae ueram pietatem ac dei cultum profiteantur, non ostentatione diuitiarum sed benefactis quibus opibus unice 395 delectatur Deus, cuius oculis foedum est quod mundo uidetur splendidum et magnificum. Haec paraphrastes. Paria propemodum reperies in 2.ad Corinth.12.et 1.Pet.3. cap. Tertullianus scripsit libellum de Cultu foeminarum eruditissimum et utilissimum, quem hisce uerbis mire uidelicet ad praesentia facientibus concludit, Prodite uos iam

400 medicamentis et ornamentis exstructae apostolorum, sumentes de simplicitate candorem, de pudicitia ruborem, depictae oculos uerecundia et spiritus taciturnitate, inseren-

AD TIM. CAP II. 120

tes in aurem sermonem dei, annectentes ceruicibus iu- gum Iesu Christi. Caput maritis subiicite et satis orna- tae eritis. Manus lanis occupate, pedes domi figite et plus quam in auro placebunt. Vestite uos serico pro- bitatis, byssino sanctitatis, purpura pudicitiae. Taliter pigmentatae Deum habebitis amatorem.

Mulier in silentio discat cum o- mni subiectione. Caeterum mulie- ri docere non per- mitto, neque autho- ritatem usurpare in uiros sed esse in silentio. Adam enim prior for- matus est, deinde Eua, et Adam non fuit deceptus, sed mulier sedu- cta fuit per praeuaricationem: sal- ua tamen fiet per generationem li- berorum, si manserit in fide ac di- lectione et sanctificatione cum ca- stitate.

405 Quo facilius a mulierculis quod praescripserat im- petraret Legem dei profert admonens illas sui officii et humilitatis. Lege autem dei praecipitur mulieribus obedientia silentium et humilitas. Est autem hoc ge-

mg Lex de mu- lierum di- sciplina. |

COMMENT. IN I. EPIST.

nus hominum natura garrulum fastuosum et recalcitrans. Hinc Paulus, Mulier inquit in silentio discat cum omni subiectione. Id est mulieres silere et per omnia subes- se et a uirorum autoritate pendere debent. Sequi- tur enim huius legis expositio, Mulieri docere non per mitto, neque; $\psi\theta\epsilon\nu\tau\epsilon\ \nu\ \alpha\nu\delta\rho\acute{o}\varsigma$ id est autoritate uti in uiros et illos ad suum cogere affectum legesue prae- scribere authenticas, sed omnino esse in silentio. Hanc legem repetiit et in 1. ad Corinth. 14. cap. et trans- sumpsit ex Gene. 3. cap. ubi in haec uerba pronuntiat dominus, Multiplicando multiplicabo dolorem tuum et conceptum tuum. In dolore paries filios, et ad ui- rum tuum erit desyderium tuum, et ipse dominabi- tur tibi. Id est nihil constitues priuato affectu sed ad nu- tum uiri omnia ages. Proinde cum in rebus priuatis re- uerenter debeant auscultare mulieres, multo minus publicis functionibus praefici debent. Inuertunt enim naturae et dei ordinem qui in iudiciis exercendis inquē dicendis sententiis, in ferendis item legibus, denique et in ministeriis et functionibus ecclesiasticis ullum locum permittunt mulieribus. Vnde consequens est et humanarum et diuinarum rerum ex aequo fu- isse ignaros qui Abbatissas (sic enim uocarunt princi- pes inter uirgines Vestales, in quarum numero ta- men non deerant scorta Corinthiaca) praefecerunt rei pubus legibus adde et sacris functionibus. Causas di-

AD TIM. CAP II.

[p.121]

425 uinae legis subiicit apostolus ne quis muliercularum causam agens quereretur istam ex
audacia et libidi- ne uirorum esse promulgatam. Prior causa est, Adam prior formatus est
deinde Eua, adeoque ex uiro formata est foemina, adde quod in adiutorium uiri a Deo con-
dita, ut portio uerius uiri sit quam caput: non e capite sed latere uiri sumpta. Posterior
causa est, Adam non fuit deceptus sed mulier seducta fuit. Vir enim neque serpentis
430 promissionibus, neque pomi illecebra decipi potuisset: sola charitas uxoris pertraxit
ad pernitio- sum obsequium. Denique Adam homo a quo nihil hu- mani alienum non
saxum rigidum erat, ut nihil dicant qui obiiciunt uirum debuisse constantiorem fuisse
quam quem illecebrae fregissent uxoris. Fons ergo praeuaricationis a foemina existit.
Hinc non temere ad mulierem Tertullianus de habitu muliebri, Tu inquit es diaboli ianua,
435 tu es arboris illius resignatrix, tu es diuinae legis prima desertrix, tu es quae eum suasisti
quem diabolus aggredi non ualuit, tu imaginem dei ho- minem tam facile elisisti, propter
tuum meritum id est mortem etiam filius dei mori habuit etc. Quando er- go magisterium
Euae non uni Adae sed toti mortalium generi semel cessit pessime, subesse posthac et
iure ad uirum respicere iubetur mulier quaelibet. Agnoscat imbecillitatem et lapsum
440 ueterem, ac satis habeat quod quae olim fuit dux ad impietatem et ruinam

COMMENT. IN I. EPIST.

nunc erroris memor sequatur uiri pietatem et resur- gat in pia obedientia. Non enim
haec dicuntur in con- tumeliam omnium mulierum, neque ideo excluduntur a consortio
sanctorum, nec quisquam putet sibi ideo in istas licere quidlibet. Imo cum muliercu-
larum ge- nus alias sit timidulum, ne in desperationem prorsus praeceps rueret, addit
445 nunc consolationem, dicens, Sal- ua tamen fiet per generationem liberorum etc. Atqui
certum est salutem non deberi ullis meritis nostris, tantum abest ut debeatur procreationi
liberorum. So- la enim dei gratia per Christum saluamur. Abutitur ergo saluandi uerbo
pro reparandi, quemadmodum et Germanis mos est usurpare uerbum heylen für wi-
derbzingen vnd ersetzen. Quasi dicat, Audistis quantam muliebris sexus sibi inusserit
450 maculam, sed ea eluetur si non desit suo officio. Officium autem mu- lierum est liberos
gignere, labores et dolores quos secum trahit partus et educatio liberorum patienter
tolerare, liberis omnem operam et diligentiam im- pendere, fidem item cum erga deum
tum maritum ser- uare, utrumque diligere ex animo. Sic autem fiet ut excus sa omni
superstitione cui tamen hoc genus maxime ob noxium est uere et indiulse uera fide Deo
455 et Christo adhaereant, fidem quoque coniugalem non uiolent, deum item ante omnia,
mox maritos diligant quemadmo- dum ecclesia solet diligere Christum sponsum suum.
Huc

mg Gene.3. |

AD TIM. CAP II.

[p.122]

pertinet sactimonia et castitas siue pudicitia et so- brietas. Debent enim mulieres animo

et corpore inte- grae et sanctae esse, deinde castae et sobriae in dictis fa- ctis moribus
 460 denique toto corporis gestu et habitu, Ti- tum 2. Mulier enim impudica monstrum uerius
 hominis quam homo est. Hisce aut caeterisque uirtutibus sarcient inquit Paulus, quod
 in primo illo lapsu diminutum est, quod scilicet hominis partes et officia attinet, alias
 ne- mo negare potest omne reparationis precium et meritum passioni dominicae deberi.
 Doceant ergo episcopi san- cti quod non pudit sanctissimum Christi apostolum Pau- lum
 465 docere. Quidam non sustinentes doctrinam sanam ad fa- bulas conuertuntur et nugantur
 de uita monastica ac uir- ginitate quam interim sanctissimam deoque gratissimam esse
 credimus, si modo eiusmodi sit qualem describit a- postolus 1. Cor. 7. Caeterum
 coactam illam et inuoluntari- am adeoque et immundam non damnare non possumus,
 quod certo sciamus deo probari placereque sanctimoni- am cum animi tum corporis.
 470 Vnde et apostolus praecepit corpora nostra possideamus in sanctimonia et hono- re et
 non in concupiscentia, alibi quoque commendans connubium sanctum et immunditiam
 damnans. Honora bile ait est connubium apud omnes et cubile impollutum, scortatores
 autem et adulteros iudicabit deus.

DESCRIPTIO EPISCOPI ET familiae eius.

mg Coelibatus monastico- rum. |

COMMENT. IN I. EPIST.

In ecclesia dei hoc est sanctorum coetu ueluti anima est minister uerbi, utpote quem
 475 Paulus alibi appellat co- oparium dei, et per cuius ministerium deus populum suum
 gu- bernat. Est igitur hic a deo constitutus ut ab ore eius cum- cti expectent et audiant
 uerbum dei, idem a domino ueluti lu- cerna quae piam toti domui est expositus ad quem
 intenden- tes qui uersantur in domo quid agant norint. Nam in euangelio dominus ad
 uerbi ministros, Vos, inquit, e- stis lux mundi. Sic luceat lux uestra coram hominibus ut
 480 uideant uestra bona opera glorificentque patrem qui in coelis est. Proinde Paulus uitam
 et mores Episcopi informat ne ex his ullae in ecclesiam offundantur tenebrae.

*Indubitatus sermo, Si quis epi- scopi munus appetit bonum opus desiderat. Oportet
 igitur episco- pum irreprehensibilem esse, unius uxoris maritum, uigilantem, sobri um,
 modestum, hospitalem, aptum ad docendum, non uinolentum, non percussorem, non
 turpiter lu- cri cupidum, sed aequum, alienum a pugnis, alienum ab auaritia,*

Chrysostomus et huius abbreviator Theophyla- ctus hanc particulam πικτὸς λόγος
 retulerunt ad

CAP. III.